

مرکز مجاز امام صادق علیه السلام

جواهر البلاغه

خاتمه علم معانی - مقدمه علم بیان

جلسه ۴۳

استاد رفعتی

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

خاتمه علم معانی

برخی دیگر از مواردی که کلام، برخلاف مقتضای ظاهر می آید:

مورد سوم (تعبیر از مضارع به لفظ ماضی و بالعکس):

برخی اغراض تعبیر از مضارع به لفظ ماضی:

۱- اشاره به تحقق وقوع: **أتی أمر الله فلا تستعجلوه.**

۲- اشاره به نزدیکی وقوع: **قد قامت الصلاة.**

۳- فال نیک زدن: **إن شفاک الله تذهب معی.**

۴- کنایه: **لئن أشركت لیحبطن عملک.**

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

برخی اغراض تعبیر از ماضی به لفظ مضارع:

۱- حکایت از فعل ماضی، برای تجسم در ذهن مخاطب: **والله الذی أرسل الریح فتثیر سبحاباً.**

۲- إفاده استمرار: **لو یطیعکم فی کثیر من الأمر لعنتم.**

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

مرکز مجرب از امام صادق علیه السلام

مورد چهارم (تعبیر از مستقبل به لفظ اسم فاعل یا مفعول):

مثال ۱: و إنَّ الدِّینَ لواقع.

مثال ۲: ذلک یومٌ مجموعٌ له النَّاس.

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

مورد پنجم (ترجیح یک مورد بر دیگری):

۱- تغلیب مذکر بر مؤنث: و کانت من القانتین.

۲- تغلیب لفظ ساده تر بر دیگری: حسنین (حسن و حسین).

۳- تغلیب اکثر بر اقل: لنخرجنک یا شعیب و الذین آمنوا معک من قریتنا أو لتعودن فی ملتنا.

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

۴- تغلیب عاقل بر غیرعاقل: یسبح له من فی السماوات و الأرض.

مقدمه علم بیان

الف- تعریف «بیان»:

۱- تعریف لغوی: به معنای کشف، ایضاح و ظهور است.

۲- تعریف اصطلاحی: اصول و قواعدی است که بوسیله آنها، می توان معنای واحدی را در قالب های

مختلفی ایراد کرد که هر کدام از نظر وضوح دلالت عقلی بر آن معنا، باهم تفاوت دارند.

مرکز مجاز امام صادق علیه السلام

تعبیر مختلف امیرالمؤمنین علیه السلام، در باب زهد در دنیا:

• إِنَّ دُنْيَاكُمْ هَذِهِ لِأَهْوَنِ فِي عَيْنِي مِنْ عِرَاقٍ خَنْزِيرٍ فِي يَدٍ مَجْزُومٍ.

• إِنَّ الدُّنْيَا كَالْحَيَّةِ لَيْنٍ مَسَّهَا قَاتِلٌ سَمَّهَا فَأَعْرَضَ عَمَّا يَعْجِبُكَ فِيهَا.

• إِنَّ الدُّنْيَا كَالغَوْلِ تَعْوَى مِنْ أَطَاعِهَا وَتَهْلِكُ مِنْ أَجَابِهَا.

• و... .

ب- موضوع علم بیان: الفاظ عربی است از حیث تشبیه، مجاز و کنایه.

ج- واضع علم بیان: «أبو عبيدة» است که در کتاب «مجاز القرآن»، مسائل این علم را گردآوری کرد.

د- ثمره علم بیان: آگاهی از معجزات بیانی قرآن کریم و شناخت اسرار آن و اسرار کلام معصومین (ع) و

کلام عرب.